

Se de două ori în septemana: Joi și Domineca;
era candu va pretinde importanță materielor,
va eși de trei sau de patru ori în septemana.

Prețulu de prenumeratiune

pentru Austria:	
pe anu întregu	8 fl. v. a.
„ d'umetate de anu	4 „ „
„ patratică	2 „ „
pentru România și străinătate:	
„ anu întregu	12 fl.
„ d'umetate de anu	6 „

ALBINA

Prenumeratiunile se facu la toti dd. corespondenti și
noștri, și de-adreptulu la Redacțiune Stationegasse
Nr. 1, un le sunt a se adresă și corespondențele, ce
privescu Redacțiunea, administrațiunea sau expedi-
tura: cate vor fi nefrancate, nu se vor primi: era
cele anonime nu se vor publica.

Pentru anu și alte comunicatiuni de interesu pri-
vatu — se raspunde cate 7 cr. de linia; repetirile
se facu cu prețu scadutu. Prețulu timbrului cate
80 cr. pentru una data se antecipa.

Contra cetitorii ALBINEI.

Acestu nru alu fôiei nôstre este celu din urma ce se mai tramite prenumerantilor vechi ce nu grabira a-si renou prenumeratiunea, și pre cari cu onôre îi invitâmu se grabesca!

Dloru nooi abonenti, alu caroru numeru este asta data preste astep-tare considerabilu, li ceremu scusa pentru intardiarea intrevenita în speditiunea nrilor de pan'acuma. N'am fostu în stare a regulă în pri-pa intrêga speditiunea, dar am pre-ingrigitu ca succesivminte se-i pot-temu multumî pre toti.

Scôseramu acêsta septemana trei nri, for'a consideră serbatorile, și acê-st'a parte pentru a scapă întru catu-va de restantie, parte pentru că — joi'a viitôria, în 14/26 ianuaru, avendu a se intrunî ven. Consistoriu epar-chialu din Aradu în siedintia plina-ria, și fiindu la ordinea dilei cestiuni de mare importantia, Redactoriulu acestei foi, din mai multe parti pro-voatu, și-a propusu a luă parte la acea siedintia, din care cauza „Al-bina“ se va dá numai de două ori.

Redacțiunea.

Pesta în 21/9 ian. 1871.

Am mai spusu și alta data și repe-timu, că evenimentele astadi se imbul-diescu astfelu, încâtu diaristului, mai vertosu decă elu este restrinsu la una persôna fisica și la angustele colône ale unui diariu ce apare numai de două seu de trei ori în septemana, i este chiar cu nepotintia d'a tiené contu de tôte.

Acêst'a e caus'a dene ocupâmu atâtu de putienu de cele ce se petrecu în intrulu Romaniei. În cele din urma, sortile popô-raloru astadi se croiescu în Apusu, și d'aceea privirea nôstra este mai multu îndreptata spre acea parte a lumei.

Dar și este greu, am poté dice — preste potintia, a vorbi astadi cu impar-tialitate despre Romania, și a spune Pu-blicului nostru ceva placutu, imbucu-ratoriu, inspiratoriu de credintia și spe-rantia pentru unu viitoriu mai bunu!

Sub totu timpulu câtu a fostu la potere ministeriulu Japureanu, foile și ômenii opozitiionali cari ni se impareau a precumpeni în tiêra, abia mai sciau se vorbêca de alt'a, de câtu de — „bande electorali“, „acte antinationali și anticon-stitutiionali“, „volnicîi reactuarie“, „de-fraudatiuni publice“, și mai scia bunulu Ddieu, cum le numiau și caracterisau fap-tele guvernului și ale ômenilor lui!

Astadi — intocmai acestu versu ilu tônna organele celor cadinti de la potere și ale fractiunilor ce i sprigi-neau pre aceia. Numai ca de esemplu citâmu acî câte-va siruri, cu cari „Pressa“ din 8 ianuaru și-incepe primulu Bucu-resci. Ea scrie;

„Sistemulu persecutiunilor, intimi-darilor și violintielor celor mai bar-bare a începutu a se essercită pe o scara intinsa, în contra tuturor ômenilor ce nu sunt din partitulu rosu seu din alte ce resturnatori. Pana acum însa este începutulu; lucrurile au se ié din data proporțiuni mai mari. De ocam-infam. Amu unu atacu misielescu și Ei bine,

loru de din colo; între

noi din cociă guverniale straine și in-mice de môte elementului romanu — sémene, incuragiédia, remunera cu bani, posturi și feliu de feliu de favoruri in-trig'a și discordi'a, profitandu de ea pen-tru supremati'a loru nationalu; și totuși prin devotamentulu și resignatiunea ce-loru putieni, adeverati luptatori natiu-nali, acelu veninu se paralisédia, încâtu celu putienu mass'a poporului este ferita de elu: dar la dvôstre acolo — ce gu-verniiu strainu, ce ciurma spurcata vi-a molipsitu inimele, spiritele! — Au peritu barbati romani de devotamentu natiu-nale, de resignatiune patriotica?!

Marturisimu că — portarea dvôstre, ni insufia cele mai sfasiatorié doreri și mai grele temeri și ingrigiri; marturi-simu că — nu potemu se ve pricepemu și se ve cunôscemu, — astadi, candu vii-toriulu, essistinti'a ni e în periclu, ni e pusa la întrebare!

În fine — se ni ierte „Pressa“ din Bucuresci, se-i sioptimu o vorba în ure-chia. Ea dice că „Albina“ e dispusa pre multa a urmâ aberatiunile din „Roma-nulu.“ Se n'o mai dica; căci — o s'o rida chiar „Romanulu.“ Noi nu potemu apartiené la nici un'a dintre partitele și clicele ce adi se cêrta pentru potere în Romania; pentru că — nici la un'a nu gasimu criteriulu adeveratului patriotismu romanu: zelu și devotamentu nationalu puru și resignatoriu.

Decă pre dlu Jonu Brateanu 4'an-tienutu și-lu tienemu și astadi mai multu romanu și mai putienu egoistu decâtu ce este dlu Vas. Boerescu, provine că fapte positive, vedibili, și opiniunea pu-blica în tóta lumea romana ni impunu acêsta credintia; ér preocupatiuni per-sonali nu avemu. —

În d'ia de 18 ian. n. adeca mercuri'a trecuta, negele Wilhelm alu Prussiei luă titlulu de Imperatore alu Ger-mantei, titlulu și demnitatea, ce în consecinti'a victoriiloru nemtiesci, i ofer-ira principii Germaniei și la care și-dede invoierea și Austria — „de sila bucurosu.“ Ceremoni'a s'a essecutatu în Versailles, în pompôs'a și lussuriôs'a sala a lui Ludoviciu alu XIV-ea, în presinti'a și cu assi-stinti'a acelorasi principii germani și a reprezentantiloru regimentelor de prin-pregiurulu Parisului. A fostu tocmăi ani-versarea a una-suta-sieptediecea, de candu celu d'antaiu principe de Brandenburg s'a instalatu de Rege alu Prussiei.

Nemicu din tôte câte se întemplara pana astadi în acestu seclu, batjocoritu „alu culturai și progresului popôraloru“, ilustra mai bine adeveratulu caracteru, adeverat'a valôre a acestui seclu; nimicu este mai multu calificatu d'a dovedi, că popôrale sunt, omenimea este portata de nasu — astadi casî de mii de ani puru-riă, prin rafinari'a unor egoisti ambi-tiosi, fora Ddieu și fora iubire de ômeni.

Este clasicu și chiar admirabile unu articlu ce „T. Presse“ din Viena în ace-easi dia publică în fruntea sa sub tit-lulu „Ave Caesar“, prin carele cu istori'a în mana, cu date nenegabili arêta paca-tôs'a și ticalôs'a ideia, miserabilele și chiar scandalôsele scopuri și consecinti'e ale imperatiiei reinviate; arêta cum cei mai infami ômeni, cei mai ticalosi ciarlatani, cei mai obrasnici fanfaroni și iesuiti, prin maestrîi diavolesci, prin insielatiuni și amagiri, favoriti și de norocu, au abu-satu pururi'a de popôra, de simplitatea și credulitatea loru, pentru d'a le injugă și utiliză și despoia pana si de demnitatea omenesca; arêta cu unu cuventu, că tôte nefericirile popôraloru, demoralisarea și

degradarea loru pana la trêpt'a de vite și de fera selbatece, s'au causatu mai vertosu prin domnitorii ambitiosi și — afurisiti! Vom reveni la acelu articlu. —

Conferinti'a de Londra se maguliă cu speranti'a că pre marti'a viitôria Jules Favre va fi în mediloculu ei și-si va poté incepe lucrarea; dar Jules Favre, pri-mijdu prin medilocirea ambasadei ame-ricane intetitori'a invitatiune, a respun-su că o apretiesce pré naltu, dar că — pre câtu timpu Parisulu se bombar-dédia, sentiulu și detorinti'a sa patrioti-ca nu-i iêrta a parasî capital'a atâtu de bantuita a Franciei. —

Din Serbia — cârtile suna reu. Lo-coteninti'a domnesca totu mai multu este — impinsa de opiniunea publica spre rebelu cu Turci'a pentru Bosnia și Erze-govina; paralelu se latiescu cele mai alarmatorié faime despre colosalele inar-mari ale Russiei; ér foile guvernamen-tali turcesci din Stambulu în timpulu din urma inceputa a discute garantiile nece-sarie pentru pacea Oriintelui, între cari în cea d'antaiu linia punu — cederea Be-sarabiei întrege pentru Romania și sta-verirea Nistrului de fruntaria; — și apoi — se vedeti spectaclu; nu muscalii sunt cari se nepacuescu și opunu, ci — fratii, dulcii, bunii, sincerii nostri frati magiari! De amôrea cea mare contra noi, cei d'o sôrte cu ei, densii, magiarii, ar preferi se péra cu noi împreuna, ba ei ar contribui chiar ca se ne sfasiâmu și se cademu îm-preuna, decâtu se se des Romaniloru sianse de consolidare, intarire și sca-pare! —

Scôtele poporale în Ungaria și Transilvania.

Legea scolară din an. 1868 îndatorédia pe ministru de culte a reportă în fiecare anu la dieta despre starea scôleloru poporale din tiêra. Ministrulu Eötvös abia în acestu anu a pregatitu unu asemenea reportu, escusandu-se, că pana acuma n'a potutu adună datele nece-sarie, din cauza că direg toriele subordnate sunt fôrte nepasatorié, adaugendu că inca și în reportulu de fatia lipsescu datele necesarie de la 83 de comune.

Reportulu vorbesce despre starea scôleloru a 11,903 comune din Ungaria și Transilvania, și dice că în acestea se afla copii (feciori și fete) în verat'a receruta pentru scôla 2,284,741 și adeca 1,615,181 de la 6—12 ani; 669,560 de la 12—15 ani. Proportiunea tinerimei îndatorate a merge la scôla fatia cu poporatiunea întrega a tierii (13,227,681 suflete) este: în Ungaria 17.27%, în Transilvania 16.94%. — Dintre copiii îndatorati a merge la scôla nu frecuen-tédia scôla 1,132,626, asiâ dara aprôpe diu-metate remanu fora instructiune. Nici diu-metatea frecuentatoriă in sa nu se inst uédia dupa cum e de doritu, căci sprôpe diumetate de milionu nu merge la scôla decâtu érn'a, și peste 200.000 de scolari n'au cartile trebuin-tiose.

Dintre cele 11,903 comune amintite, 1712 n'au scôla de feliu. În cele lalte 10,187 de co-mune, se afla 13,798 de scôle, dar și acestea sunt parte mare ca vai de ele. Numerulu scôleloru nu corespunde numerului copiiloru, ce ar avé se amble la scôla; incaperile și po-terile de instructiune abia ajungu pentru diu-metate copiloru de scôla. Aducendu esemple specoiali, arêta că, mai cu sêma în orasiole cele mari, numai o parte dintr'unu numeru d. e. de 10.000 de copii ambla la scôla, éra 2 parti nu. Edificiiele scolare sunt partea cea mai mare în stare de totu miserabila. Ministrulu dice insusi, că o parte mare a incaperiloru scolare sunt asiâ de rele, încâtu scolariulu, petrecendu în acelea numai diumetate de diu, va semti cu multu mai multa dauca în desvol-

tarea corporala, decâtu decă ar romané fora instructiune.

Încâtu despre invetiatori dice reportulu, că lips'a de ei devine din ce în ce totu mai mare. Numerulu totalu alu invetiatoriloru în Ungaria și Transilvania este 17,792, (între cari 245 invetiatorese.) Asemenandu numerulu loru cu alu copiiloru ce frecuentédia scôla, se vinu unu invetiatoriu spre instructiune în Ungaria 70, în Transilvania 44 de scolari. Asemenandu in sa numerulu invetiatoriloru cu numerulu co-piiloru, cari ar trebui se amble la scôla atunci vinu pe unu invetiatoriu în Ungaria 135, în Transilvania 104 copii. Ca se corespunda legii, care prescrie massimulu de 80 de copii la unu invetiatoriu, ar trebui se se urce numerulu invetiatoriloru în Ungaria și Transilvania la 28,559, adeca contra cei ce sunt ar mai fi de lipsa inca 10,764 de invetiatori.

Încâtu despre cultur'a și capacitatea in-vetiatoriloru essistenti, reportulu e — fresce — nemultiamitu cu poteriile essistenti. Spune că sunt și invetiatori fôrte culti și apti, dar la nu-meru nu întrecu po cei cari n'au nici o cultura generala, nici specoiala, și cari prin urmăre nici nu se mai potu califică. Dreptu esemplu amin-tescu într'altel, că în comitatulu Zemplin (slovacu) sunt 17 invetiatori cari nu sciu scrie. Ca cauza a acestei scaderi aduce într'al-tele și salariile, cari unulu cu a ltulu dau sala-riu annualu medilociu în Ungaria de 208 fl. 87 cr. în Transilvania de 120 fl. 47 cr. Salariile miserabili aducu cu sine, că se imputienédia, barbati de scôla. Ministrulu dico „pre put'eni se resolvescu carierei invetiatorese, carea ma-terialminte nu se platesce și n'are nici unu avangementu.“

În 41 de preparandii confesionale și 14 de statu nu se afla mai multu de 2121 candi-dati, asiâ dara pre fiecare preparandia 39 de individi. Cu candidatii ce absolvu în fiecare anu, abia se potu implini locurile vacante prin môte. Contra acêst'a mai vinu și acele vacantie, cari se nascu prin parasirea carierei invetiatorese din partea multoru individi, și aceste vacantie din ce în ce totu mai multu se inmultiescu.

Ministrulu atribue acestu rezultatu mi-serabilu alu scôleloru în mare parte indiferen-tismului din partea publicului. Parintiî nu-si tramitu copiii la scôla, nu li cumpera cartile trebuin-tiose; comunele sunt indolente, comita-telâ fora energia și ascultare în spriginirea in-spectoriloru scolare și în escutarea ordina-tiuniloru regimului. Acusa în fine confesunile, dicendu că ele agitêza în contra legei de statu, întiolege pocit'a lege pentru instructiunea ma-giariaratoriă.

În fine ministrulu face urmatori'a propu-nera la dieta:

1. Scôtele câte lipsescu se se redice.
2. Poteriile necesarie la instructiune tre-bue crescute; medilôcele spre acestu scopu: a) o dotare mai buna; b) garantia legala pentru pensionare; c) redicarea de internate; d) apli-care în gradu mai mare a sessului fomescu în cal-tate de invetiatorese.
3. urcarea procentelor de contributiune pentru scôle. —

Noi — și pana un'a alt'a am dice: para-sirea ideii și tendintiei de magiariare! —

Din resbelulu franco-nemtiescu.

(L.) Atentiunea generala în caus'a resbelulu devastatoriu o absorbé Bourbacki cu espediti-unea sa din resaritu. Operatiunile armatelor de média-nopte, média di și chiar Parisulu stîmtoratu au devenitu — deocamdata de in-teresu și importantia secundaria, căci sôrtea Franciei în situatiunea ei militaria de astadi, avea se depinda de la rezultatulu operatiuniloru lui Bourbacki. Dar acêst'a inainta meru, fôrte mereu spre Belfort, pre ginerariulu Werder nu l'a urmaritu cu destulă energia și rapedime, și asiâ acestuia i sosl ajutoriu din tôte partile. Ata-culu din 17 ian. nu a succésu, dându de po-

teri însemnate și d'o artileria formidabilă, încât, după cum Bourbacki însuși dice, forța pierderi mari nu putea să-l continue și așa a trebuit să se retragă în pozițiile ce le avea de mai înainte ocupate; de aci se poate aplica cuprinsul scirilor private, cari anunță că francezii ar fi scosi din toate pozițiile lor de langă frontiera Helvetiei. Atât a par' că este învederat, că lui Bourbacki până acumă nu i-a succedat să-și execute operațiunile sale astfel, ca să paralizeze pierderile lui Chancy și ca să poată alerga în ajutorul Parisului. Ginerarii francezi de astăzi, precum se vede, nu au învățat și n'au moștenit de la strabunii lor facultatea de ofensivă nerestabilă contra dusmanului; nemții din contra, cu Moltke în frunte, au învățat multe de la Bonaparte, de la Carnot, Hoche și de la celelalte celebrități militare ale Francei.

Dacă Bourbacki cu numeroasele sale armate urmărit pe Weder înocetatu, cu destulă intimitate și agerime, eră foarte posibil și usor să-i pregătă o catastrofă cum a pregătit Moltke lui Napoleone la Sedan. Bourbacki însă — doborâre — se că nu e ginerariul la naltă misiune, se că gardii mobili din cari constau armatele sale, tocmai pentru că sunt gardii mobili nu se pot măsura cu soldații prusii bine dressați și disciplinați și otelii prin multele focuri, — până acumă nu și-a împlinit naltă misiune.

Dar speranța în viitoriu mângăia și încurajă pre omu în necazurile și desastrelor sale; așa și Franța doioasă și cu ea toată lumea se mai mângăia cu speranța că Bourbacki totuși dora să scape Belfortul și apoi întregu răsăritul Francei de barbarii culti.

Chancy cu recruții săi — se retrage în ordine, a ajuns totuși luptându-se contra lui Friedrich Carl la orașul Laval (în departamentul Maine, langă râul Mayenne,) și pe di ce merge să adevărească, că armata sa n'a patit așa de enorme pierderi cum vestiau prusii. O depesă de ieri ni spune că densul a primit 50,000 de feciori ajutoriu, prin care poate să devină curendu în stare d'a apuca erăsi ofensivă.

Despre operațiunile armatelor de medianaște de sub Faidherbe, de câteva zile nu s'au auzit știri, decât că se fac pregătiri pentru o nouă luptă mare.

Lumea cându li dice prusso-nemților „barbarii culti”, „barbarii moderni”, „vandali și mongoli” — dice adevărul, ba încă puțin. Putine sate și orașe sunt în Franța pre unde au ajuns ei, cari se nu s'au despoiate și smulse pan' la cel din urma banu, și putine familii din satele cercetate de ei, cari ce nu s'au batjocurite, maltrate cum nu mai aflăm în întreaga istorie universală. Toată averea ce află ordele regelui temetoriu de Ddieu la locuitorii nefericiți în aur și argintu, și o apropiată și, numai ca multimea despoiată și nefericită, se strige și se silăscă pe regim să facă pace cu ori ce pretiu. La multi dintre prizonierii prusesci s'au aflat în ele, orologia, lingure de argint și totu felu de prețioase ce le au furat de prin locurile pre unde au ajuns — fapte pre cari le opresc chiar dreptul de rebelu. Dar este o teorie veche a prusilor și astfel și acolora lăți nemți prusificati și a învârf din averea și prin nefericirea altuia în timpuri de rebelu!

Culmea barbarilor lor însă o face modulul bombardării Parisului. Forța înscință pre locuitorii orașului despre infernalul planu, regele religiosu cu Moltke și Bismarck demandă sutelor de mii a bombardă cu monstruoase tunuri orașul celu mai frumosu în lume. Spitaluri cu mii de bolnavi, institute de știință mai nalte, muzee și palate, biblioteci și biserici — toate fructele minții omenești se iau de tîntă și se sfărma, se prefac în pulbere. Betrani, slabanogi, barbati, muieri cu copiii în brăcie și bitegi din spitale cu sutele cașu viciate focului prepaditoriu; partile orașului pan' unde batu tunurilor gigantice se bombardă dia-noptea neincetatu, „nici două minute nu paușăia ordele barbarice”, dice diariul oficial din Paris, — și toate acestea numai pentru d'a împlini o poftă și dorința a regelui temetoriu de Ddieu.

Cându Attila, regele selvaticu alu Hunilor, a ajuns naintea porților Romei, din pietate contra frumsetile și monumintele urbei, a datu de știri papei că Roma nu va atacă-o, ci va aștepta pan' i se vor deschide porțile orașului. Astăzi, după aproape 15 seculi, regele

Wilhelm carele, înto-mai ca Attila, se poate numi bicinlu lui Ddieu, astăzi acestu rege cultu, întrece pre Attila în selvatică.

Dar Parisului totu nu desperă și nu va capitula până numai va ave o bucurie de pan; elu casi guvernului și guvernatoriu seu, și casi corpulu diplomaticu, a tramis protestu solenu la Versailles contra bombardării neumanne, forța scopu și forța cale, și este resolută a pati chiar sârta Cartaginei; și dacă în fine totu va trebui să cadă, va cadă cu onore; resistința lui este forța esemplu în istoria lumii, în a carei pagini va străluci ca unu luciferu pe coriulu întunecat alu libertății poporalor, tocmai precum sunt și vor fi de negre și abominabili faptele barbare ale prusso-nemților culti. —

Diet'a Ungariei.

Sedint'a casei reprezentant. din 18 ian. 1871.

În sedint'a de astăzi s'a restabilitu titlulu originalu alu proiectulu de lege pentru recrutare, respingendu-se modificatiunea comisiunei centrale, cu majoritate de 63 de voturi. S'a pertrapatu apoi reportulu comisiunei financiare despre socot'a finală de pre anulul 1869, carea recomanda ca acest'a să se tramita la curtea de comptabilitate și apoi pre bas'a reportulu acestei curți s'o ié în desbatere Camer'a. E. Horn face imputari guvernului, pentru că a întemeiatu atât de tardiu curtea de comptabilitate și întreba pre ministrulu financielor Kerkápolyi: dacă socot'a finală de pre 1869 se va subterne casei niant de septemvre alu a. c.? căci de altmîntre cas'a va ave cu două socoti finali de lucru.

Kerkápolyi raspunde că elu nu știe cându va prezenta reportulu seu curtea de comptabilitate despre socot'a finală de pre 1869. —

E. Simonyi întreba totu pe Kerkápolyi dacă ce se face cu socot'a finală de pre 1869 despre imprumutul pentru căile ferate ungarești respective: de ce nu s'a susceputu acea socot'a în socot'a finală a bugetulu de stat?

Ministrulu Kerkápolyi raspunde că pentru aceea n'a bagatu acelu ratiuciniu în ratiuciniulu statulu, pentru că nici în preliminarulu statulu n'a fostu susceputu. De altmîntre, dacă cas' va dori, în viitoriu se poate lua.

Cas'a primesce apoi reportulu comisiunii financiare.

D. Irányi roga cas'a, să-i permită în sedint'a de mane, a carei ordine de dia este numai a trei'a votare a supr'a proiectulu de lege pentru recrutare, a-și motiva proiectulu seu de resoluțiune prin care a propusu ca de aci nainte ministrii să se deobligati a face în totu anul reportu detaiatu despre starea țării. Cas'a prin majoritate de voturi respingé cererea, afirmandu că motivarea proiectulu numai atunci poate să se facă, cându se va decide, dacă se să pertrappedie acelu seu ba. Sedint'a se încheia la 12 ore. —

Sedint'a casei reprezentantiloru din 19 ian.

După autenticarea protocolulu și după anunierea petitiunilor incurse și după ce Henselmann propuse și resoluțiune în privința asigurării galeriei de tablouri, cumparate de la Eszterházy, G. Stratimirovits îndrepta următorii interelatiune contra ministrulu presedinte Andrássy:

„În timpul mai nou, în politic'a noastră esterna a întervenitu o însemnată schimbare, care din caus'a reportulu de reciprocitate ce susta și trebuie să susțea între politic'a internă și esterna a fiecarui stat, nici la noi nu poate romané fora reaginta a supr'a politice interne. Acest'a este — bun'a, 'ntielogere cu Prusia, inaugurata prin delaturarea tratatulu de pace de Praga și care în notele amicale între dnii Beust și Bismarck și-a aflatu expresiune.

Considerandu că Ungaria prin tratatulu de împacare din 1867 e chiamata a influența multu a supr'a mersulu politice externe; considerandu că spiritulu ce inspira notele între cei doi cancelari imperiali, este în modu batoriu la ochi nemțiescu și că interesele nemților ca motive principale a împacării, se aventă cu deosebire; considerandu că poporale Ungariei precum și cele vecine din resaritu și media-di au totu dreptulu a vedé în propagand'a pangermanismulu unu periclu mare pentru viitoriu lor; considerandu că constituțiunea unui stat ca Ungaria în alianța unui statu militarulu absolutu de primulu rang nu poate

află spriginu pentru dezvoltarea și democratică; considerandu mai departe că dacă această alianță prusso-austriacă în adevăru s'ar realiză, departe de a asigura ea pacea în Europa în urmarea alianței franco-rusesci ce trebuie să devină neapertu necesaria, cuprinde în sine germele unui rebelu european, și prin acest'a periclitarea esistenței noastre; considerandu în fine, că această nouă amicetia ar înstrăina unu aliatu naturalu alu Ungariei liberă pre Franța liberă, cu carea toate natiunitatile Ungariei în cea mai mare sinceritate simpatiză, și astfel ar face presiune a supr'a apertii eroice a Francei, — întrebu pre dlu ministru:

a) Regimulu ungurescu avut'a influența și în ce modu a supr'a acestei apropiari între Austria și Prussia?

b) Are de cugetu regimulu ungurescu a preveni de timpuriu periclenele ce cuprinde în sine facia de Ungaria și de celelalte popora din vecinătate o astfel de alianță, timentoria la întărirea germanismulu?

c) Are de cugetu în fine regimulu ungurescu, dacă alianța din cestiune ar fi neincugiurabilă, a starui ca din aceea să se nască nici o scaderă pentru lupt'a de libertate a poporulu franceșu, și ca noi din parte-ne prin avantajele Prusiei să nu facem nici o presiune neloyală pentru rezultatulu rebelulu?

Se va comunica ministrulu presedinte. — Ordinea dilei este votarea finală a proiectulu de lege pentru recrutare. Cetindu-se proiectulu, majoritatea casei ilu pimesce, despre ce cas'a magnatiloru se va înscință în modulu îndatinatu.

Sedint'a publică cu atât se încheia la 11³/₄ ore, prefacandu-se apoi în consultare secretă. (Despre carea din reporturile altor foie știe că s'a ocupat de cestiunea: dacă dn'a Illéy poate fi numit de stenografa a casei reprezentantiloru. Dlu presedinte Somssich ar fi doritu ca cas'a să-i dea invitațiune în această privință; cas'a însă a constatat numai atât că: — sessulu nu poate să se facă pedea, și dreptulu de denumire este la presedintele casei.) —

Astăzi, în 20 ian, a fostu să se înceapă desbaterea bugetulu, dar fiindu că ablegatii nu s'au adunatu în unu numeru atât de însemnatu încâtu camer'a n'a fostu decisivă, desbaterea s'a amenat pre mane di. Representanții de facia se îndepartăia apoi.

REFLESSIUNILE

reuniunii advocatiloru din Clusiu, în privința proiectulu de lege, ce ministerulu reg. ung. de justitia l'a asternutu dietei pentru regularea relatiunilor din posesiuni urbariale, și din gela ce-su de natura asemene urbarialeloru. *)

Atențiunea publică din țiera privește cu bucuria spre ninsuțiile conscie, liberali și consecinți, ce ministerulu ung. de justitia le dezvoltă spre acelu scopu sublimu de stat, ma — pe terenulu administrării justitiei vede reforme salutare deja introduse în viața, a caror tîntă finală e, ca în patri'a noastră, în marile cestiuni de dreptu privat, de procedura și în celea de administrarea justitiei să devină realitate acele principie constitutionali de libertate, cari în 1848 se prochiama între aplausele natiunei și dens'a le sigilă cu sangele seu nobilu. Unulu, dintre cele mai sublime principie, „pământulu liberu”, adică libertatea de a posiede, încetarea serviciilor (prestatiuniloru) iobagiali, prin ce natiunea întielegea — deși nu cu precisiune destulă — desfacerea totală a legaturilor feudali, încetarea lor, eliberarea persoanei, a pământulu și a lucrulu, acest'a ilu acceptă dorința a comuna a natiunei și, lauda lui Dumnezeu! că l'a ajunsu.

Soliditatea crescinte a creditulu nostru, dezvoltarea industriei, vivificarea comerțulu prin toate ramurile străduinței omenești, renascerea visibilă a vieții noastre de dreptu, — acestea duplica importanța politică și pretulu libertății individulu, a libertății pământulu și a lucrulu, întielegem pretiulu acestor casciguri mari ce

*) Acestu operatu, de carele amintiram de curendu în revist'a noastră politică, dezvoltă cu cea mai deplină fundamentalitate o cestiune, ce tocmai este la ordinea dilei și se desbat multu și în colonele organelor străine de publicitate. Cestiunea atinge cele mai mari interese politice și materiale ale unei însemnate parti a natiunei noastre din Transilvania, pre cari interese operațiune prezente, deși elu mai vortosu în introduțiune face ministerulu ung. unele laude, după noi pre mari, în meritulu dreptulu și alu adevărulu le apertă cu unu zel și o destoritate admirabile. Cu placere deci venim a satisface dorința ce ni se descoperă din parte competentă, facendu locu acestui demnu opu alu reuniunii advocatiloru unguresci din Clusiu — în colonele foiei noastre. — Red.

caus'a noastră de justitia ni le produse prin reforme liberali. Creatiunile naltulu ministeriu de justitia conduc patri'a și poporulu nostru cu pasi securi contra culmea culturai europene, și contra prosperitatea ce de comunu e împreunată cu cultura. Aceste aparițiuni, înaltătorie de spirit, reuniunea noastră le marturesce cu bucuria intimă și le saluta.

Mica patri'a noastră de preste Ddelulu-Mare, cu sentiminte patriotice de multiamita recunoșce cumca au fostu corespundetorie despușetiunile ce de curundu, începundu de la restituirea constituțiunei, le-a facutu ministerulu în privința Transilvaniei pentru regularea relatiunilor de posesiuni urbariale și a cartii funduale.

Între acestea, unu locu de frunte cu prindu ordinațiunile ce naltulu ministeriu de justitia și celu de interne, după împotierirea de la amendou casele dietei, le-au emis la 11 martiu 1868, (Archivulu legiloru și alu ordinațiuniloru nr. 85,) pentru a întregi despușetiunile defectuoase din ordinațiunea unilaterală a guvernulu imperatescu de datulu 24 iuniu 1854 în caus'a statoririi urbarialitatiloru pre pământulu secuescu; mai departe ordinațiunea emisă la 12 aug. alu aceluși anu, (Arch. leg. și ord. nr. 92.) pentru desdaunarea din partea țierii a urbarialitatiloru de pre pământulu secuescu și pentru principiele de după cari este a se procede în această causă; în fine ordinațiunea emisă la 12 octobru 1868 (Nr. 114) în caus'a procedurii în procesele pentru regularia posesiuniloru la tribunalele urbariale, înființate separat în Transilvania. Acestea, asta parte de țiera le-a primitu cu bucuria generală, pentru că prin densele o cestiune pendinte de 20 de ani s'a delegat în consonanță cu datinile natiunei, cu institutiunile ei străvechie și cu pretenșiunile ei tradiționali de dreptu, o cestiune din carea frecarile și rivalitățile între clase isbitiau neprecurmatu casi dintr'unu isvoru ce nu mai șoca, prin care deslegare se vindecara ranele numerosiloru cetățieni vatemati, în senulu poporulu secuescu se netediesce cu eficacitate calea contopirii și a consolidării, prin urmare are o influența extraordinară spre viața internă politică și socială a Transilvaniei, dar preste această ni mai dă și speranța cumca naltulu ministeriu de justitia, mergendu și mai departe pre calea apucată, va să delege respective se vindece și alt'a cestiune urbarială din partile transilvanene — carea asisderia e veche și forma obiectu de discussiuni amare și lungi, — s'o delege cu privire la natur'a pământulu, și la relatiunile locali întrebuintiandu aceeași întieptiune circumspectă, aceeași energică, dreptate și satisfacere opiniunii publice.

Nainte de trei ani, la ocaziunea esecutării faptice a uninei, audiram ca unu adevăru durerosu acea dechiaratiune de la unu barbatu de stat magiaru, cumca Transilvania duce Ungariei dreptu zestre câteva cestiuni ce abid se potu deslegă. Un'a dintre acestea eră cestiunea urbarialității secuesci. Și totuși ast'a se deslegă spre multiamirea comuna pentru că pre totu conclucatori — pre clasa posesoriloru secuci, precum și pre a fostiloru urbarialisti — i-a condusu deplin'a bunavointia contra olaltă și contra statulu ungurescu, sentiulu de omagiu sinceru naintea constituțiunei, și încrederea în legelatiune, și pentru că legelatiunea asisderia a luat în consideratiune relatiunile speciali de posesiune, de cari eră vorb'a, natur'a pământulu secuescu și străvechiile datine ale secuciloru dimpreuă cu starile faptice și cu opiniunea publică ce domnesce.

Unic'a cale drepta ce duce securu la scopulu de a deslegă cestiunile transilvane incurcate și cari tocmai de aceea paru grele, este — studiarea specială și din temeliu a relatiuniloru proprie transilvanene, o studiere care se petrunda adancu întru institutiunile politice și juridice. Forța de această, se poate decide cutare obiectu, se poate face o lege, dar deca nu se delatura causele reulu, deca gravaminele seculari nu dobandescu vindecare: ran'a nădusită, casi foculu astupatu, resbesce la o suflare de vântu cătu de slabă isbutesc delocu ce ajunge ocaziunea; și sangeră și va doré, și spiritulu celu nemult' amitu alu cetățieniloru nu va permite statulu o consolidare adevărată, căci această se basăza pre liniscea internă

În momentul acest'a, legelatiunea re-răsca e în fat'a anca a unei asemenea avendu a regulă radicalmente și d'urbarialitatele relatiuniloru de posesiuni urbariale și ale acolor'a cari s'emea justitia, precum lor. Naltulu ministeriu

vede reuniunea noastră în proiectul de lege ce a asternut elu, a dedicat partilor transilvanene articlii de alu 60. din capulu alu VIII. pana la alu 79; dar despusetiunile dintr'acesta, socotindu-le de dupa principiile fundamentali si conducatorice, sustienu în tota întregitate ordinaritiunile si legile urbariali actuale ce le-a adusu guvernulu absolutu unilateralminte si cu abateru de pre calea constitutiunei, dandu-le acestor'a numai aplicatiune, si suplinindu lipsele esperiate, si despusetiunile smintite ce le-au facutu judetiile prin aplicatiuni smintite, pare ca acum se incuviintieza, se statorescu cu precisiune. Si acesta procedura se motiveza cu aceea, ca trebuescu luate în consideratiune relatiunile proprie ale Transilvaniei, în tocm'a casu la desdaunarea urbarialitati de pre pamentulu secuescu.

Reuniunea noastră se inchina cu onore acestui principiu salutaru si acestei proceduri întiepte a guvernulu; a si accentuatu mai nainte cumca mai ver'osulu acesteia este de a se atribui ca caus'a desdaunarii urbariali la secui s'a decisu spre multamirea respectiveloru parti, într'unu modu cu adevratu norocosu. Tocm'a pentu acest'a, intim'a dorintia patriotica a ei e, ca si deciderea finala de acum a tuturor urbarialitatiloru din Transilvania se se esecute într'unu modu carele în tote privintiele se corespunda dreptulu de proprietate si sentiulu de dreptate, pre interesati se-i molcomesca, ranele esistinti se le vindece si se produca linisire.

Nepomenindu despre acele despusetiuni referitorie la Transilvania din numitulu proiectu de lege, cari nu contienu principie ce s'ar abate essentialminte de la bazea acceptata, si numai slatorescu regule mai precise, asiã credemu, ca dovedimu reverintia catra naltulu ministeriu de justitia si catra celu de interne, si totodata interesare catra afacerile publice ale patriei, candu descoperimu o scadere ce, dupa convingerea noastră, existe în proiectu, si spunemu nepretensiv'a noastră parere în privint'a vindecarii aceleia. Acesta scadere e aceea, ca la urbarialitatea de pre fundulu regescu nu este despusetiune meritória si speciala, precum o receru nesmintitu relatiunile proprie acestui teritoriu.

Caus'a acesteia ni se pare a fi în punctulu de manecare alu despusetiuniloru naltulu ministeriu de justitia, ca adeca despusetiunile guverniali ce s'au adusu în acesta cauza pre calea constitutionala nainte de 1848 si apoi unilateralminte prin delaturarea constitutiunei, le-a socotitu de fapte complinite. — N'a cercetatu naltulu Ministeriu legalitatea loru interna si deca ore sunt corespunditorie scopulu; de alta parte n'a fostu cu privirea necesaria catra relatiunile proprie politice din fundulu regescu.

Relatiunile proprie de urbarialitate ale Transilvaniei ni le aréta destulu de chiaru si pre întielesu — taceudu despre alte celea — câteva fapte preste totu cunoscutu. Veri cine scie, ca aici regularea prima urbariala s'a intemplat la 1769 unilateralminte prin guvernulu în asia-disele „Punte regulatatorie;“ imperatulu Josifu alu II. de asisderia a conscriu unilateralminte în tier'a întrega posesiunile iobagiali si a facutu despusetiuni eficaci pentru regulare; în articulu de lege XXIV. alu dietei transilvane din 1791, li se da iobagiloru dreptulu mutarii libere, în alu XXX. se reguléza caus'a paduritulu; 1819—1820 din partea guvernulu prin contele Cziráky s'au conscriu tote posesiunile iobagiali din Transilvania, dar si acum a treia ora totu cu incunjurarea legalitatiinei. În tote acestea sunt date scrise si verbali, cari chiarifica mai multu séu mai putienu relatiunile urbariali ale Transilvaniei; dar la tote în cetitoriulu atentu se nasce acea observatiune, ca aci urbarialitati de pre fundulu regescu chiar se pitula [e ascndu] de naintea atentiunei: în meritu sunt tratate numai relatiunile urbariali din comitate séu de pre asianumitulu pamentu ungurescu. La 1846—1847 o partia guverniala din aristocratia, preocupata, jalusa de a-si conservá tote, cu voturile ei respinse proiectele salutarie ale opusetiunei: deslegarea cestiunei urbariali în Transilvania, an'a necesitatei ce ardea la degete, s'a incu a în astu-feliu de modu, în cátu fiermorta. De o deslegare ce s'a nascutu

De o deslegare ce s'a nascutu torie numai pe despusetiunile ei sunt meritraseru în cadrulu comitatele unguresci; se tile secuesci precum spu legi si urbarialitate 8. 4 din articulu

alu III. „cu aceea declaratiune apritata, ca pamenturile industriarie si creditatile siclice, desi acum ar fi la man'a ómeniloru servitori, nu potu fi obiectu de regulare urbariala“; éra despre pamentulu regescu numai atát'a atinge, cumca articulu de lege alu IV. în clasificarea sessiuniloru si a comunelor urbariali a luat averile celoru VII judi si posesiunile comunele orasiene Brasiovu: cumca inse sub aceste posesiuni se întielegu „bunurile ce natiunea sasésca le-a posediatu cu dreptu nobilitariu.“ deci nu se întielegu si cele posediate pe teritoriulu fundulu regescu, precum demustra apritatu declaratiunile ce le-au facutu deputatii natiunei sasesci la statorirea acestoru articlu de lege, replicelu loru, si asta sentintia din articlu de lege alu XIV. „In acele bunuri ale natiunei sasesci, posediate cu dreptu nobilitariu, în cari s'ar nasce indoiéla ca la care municipiu apartienu, pana la deciderea finala se se sustienu pracs'a de pana acum în privint'a personalitati tabulei urbariali.“ Deci si aici regularea, casi cea privitoria la pamentulu secuescu a fostu numai inceputa, insa principiile n'au fostu desvoltate si incheiate.

Fora indoiéla e ca diet'a a sciutu cumca relatiunile esistinti în fapta pe teritoriulu fundulu regescu lovescu totuodata marile interese ale organismulu de statu, ale dreptulu publicu si privatu; a sciutu cumca în dietele de la 1837, 1841—1843 episcopii romani au cerutu se incete supunerea si legaturele iobagiali ce cu nedreptulu apesau pre fiii natiunei loru, si cumca la organele mai nalte ale administratiunei publice curgeau desbateri în acesta cauza pre cale politica; prin tacere pare ca si-a sustienu dreptulu ca mai tardiu se desbata aceste cestiuni în detaliu, si se decida pre calea legelatiunei; dar pentru acest'a n'a remasu timpulu nici ocaziune din caus'a évinemintelor ce urmara nu preste multu.

Articlii IV si V din proiectulu dietei din Clusiu de la 1848, purcediendu pe urm'a articuleloru IX, X si XI ale dietei unguresci din acela-si anu, pe scurtu si generalminte a opritu în tota Transilvania servitiile dominiali ce se basau pre urbarialitate, prestatiunile în decima si în bani; lasandu pre iobagii si pre dílerii de pana acum în folosint'a aceloru funduri si pamenturi, ce erau la man'a loru pre acestu timpulu, de veri ce natura ar fi fostu acestea; pentru ca diet'a a sciutu, cumca în Transilvania n'a fostu regulare urbariala meritória si speciala, adusa constitutionalmente si esecutata, a otaritu: se se numesca unu judetiu superioru si unulu inferioru, ca acestea în casurile de ne'ntielegere ce s'ar escá între domniile de pamentu si între fostii iobagi despre natur'a pamentulu, se judece conformu principiiloru legiloru transilvanene si ale dreptulu privatu.

Deca diet'a constitutionala unguresca ar fi potutu face o deslegare speciala pre bazea principiiloru espresu aci, a buna séma ca ar fi facutu studiandu din temeiu si cercetandu adancu trecutulu Transilvaniei, teritoriile separate ale celoru trei parti constitutive, si feluriile modalitati de dupa cari s'au desvoltatu relatiunile urbariali pre aceste teritorie, incetarea relatiunei între posesoru si urbarialistu ar fi efaptu' o astu-feliu, încátu se nu lovesca dreptulu de proprietate si sentiulu de dreptate alu neci-unei parti, neci justiti'a distributiva se nu sufere, ci se se sustienu si se se onoreze principiulu: „Re-cui ce-e a lui“, latinesce: „Suum cuique“; întieptiunea legelatiunei constitutionalu ar fi gasitu calea, pe carea gravaminele seculari si-ar fi dobanditu vindecare, locuitorii si cetatienii acum imposesiunati si Transilvaniei si-ar fi dobanditu linisire stabila si durabila. Insa dupa loviturile unei sorti grele în 1849, patri'a nostra si cu dens'a deciderea meritória a tuturoru causeloru nostre publice pendinti, le luã a mana — în loculu unei legelatiuni constitutionalu patriotice si bine voitorie, guvernulu absolutu, ce ni apesã patri'a, si dirigatoriul acestuia cu sentiminte inimice, necunoscolori de relatiunile nostre, nisuidu spre ruinarea nostra.

În 1850, guvernulu ce trintia constitutiunea la o parte si urmariã în tote propriulu arbitriu si voint'a sa silnica, pentru regularea relatiuniloru urbariali din Transilvania a chiamatu barbati de incredere la Viena, dintre unguri si secui pre: baronulu Franciscu Kemény Joane Gál si Nicolae Cseh, dintre sasi pre: Mihai Krüger si Josifu Zimmermann, dintre romani pre: Joane Branu de Lemini, Paulu

Dunca si Alessandru Bohatielu. Parerea si operatulu acestei comisiuni nu aveau caracteru decisivu ci numai consultativu, fiindu ca se luase în consideratiune numai aceea, ca se fie reprezentate si interesele dloru de pamentu si ale locuitoriloru eliberati. Chiamarea acestoru a fostu asisderia numai o formalitate, de óra ce guvernulu si-avea planulu seu dejã gata, ilu gatisera de mai nainte consangeni sasi, cari steteau mai aprópe de vétra; acesta consultare durã timpulu scurtu si se nascu patent'a urbariala pentru Transilvania din 21 iuniu 1854, carea la prim'a privire e atátu de unilateralu si de angusta la cadru, în cátu în dens'a — cu exceptiunea §-lui 28 nu se amintesce nemica despre urbarialitatiile secuesci; despre propriile relatiuni urbariali ce exista în fapta pre fundulu regescu nu s'a facutu nici o pomenire, si astu-feliu si acesta lege octroata despuinea despre regularea fosteloru relatiuni urbariali numai în privint'a comitatelor.

Pre temeiuu celoru premise, reuniunea nostra si-tiene de detorintia ca cu sinceritate respectuosa se spuna ceea convingere a sa, cumca în Transilvania regularea definitiva a relatiuniloru urbariali si de natura asemene, pe teritoriile separate ale celoru trei natiuni partasie la constitutiune, conformu feluriteloru nature ale acestoru teritorie, nici prin legile octroate unilateralminte în 1854, nici prin ordinaritiunile guverniali emise dupa 1848, în fine nici prin proiectulu de lege ce s'a asternutu acum pentru regularea definitiva, nu o póte considerã de o regulare esauriata, incheiata, si carea prin urmare se decida cestiunea urbariala spre multamirea comuna; — nu o póte considerã de atare pentru ca, precum se spuse si mai nainte, regularea relatiuniloru urbariali de pre fundulu regescu nu s'a esecutatu conformu recerintieloru starii politice si diplomatice de aici, pentu ca aci nu s'au luat în socotintia gravaminele si tanguirile seculari ale romaniloru din scaunulu Talmaciului si a Saliscei; acesta stare este o rana deschisa a Transilvaniei, carea tocma' asiã ascépta vindecare, precum s'a vindecatu a secuiloru, forã de carea vindecare nici se póte organisarea politica a fundulu regescu ce se ascépta, — celu putienu ar promite o durata pré scurta. Dreptu aceea, caus'a acest'a merita, ma si pretinde o atentiune în specialu si o ingrigire desclinita din partea naltulu ministeriu de justitia si din a legelatiunei.

Starile urbariali de pre fundulu regescu, desclinitu celo din scaunulu Talmaciului si alu Saliscei, aréta unu casu eclatantu alu relatiuniloru proprie transilvanene.

Romanii ce locuescu aici, de unu seclu si diumetate se plangu pre la autoritatiile politice si pre la legelatiune ca fora de lege au fostu aruncati în starea de iobagi, în man'a principiiloru din dreptulu sasescu. Aceste cestiuni gravaminiali apareau din candu în candu în forme schimbate si érasu despareau, une ori pausau, dar pururia traiau si reclamau cu întetire vindecare; totusi nici guvernulu nici legelatiunea nu li-a gasitu léculu.

Acum în ajunulu organisarii politice, la deciderea definitiva a causeloru urbariali, acum legelatiunea are ocaziunea bine venita, dóra ultima de care deca ar profitã, ar poté linisci spiritele turburate aloru mii de cetatieni, ar poté face se incete pentru totudeun'a causele esistinti ale neindestulirei. Deca nici de astadata nu va veni vindecarea, séu celu putienu cercarea ei prin desbateri seriose si meritórie si demonstrarea imposibilitatei pre acesta cale: suvenirea amara despre acest'a va apesã lungu timpulu inimele cetatieniloru vatemati în sentimintele loru de dreptu, va fi neprecurmatu o materia esplodatoria data agitatiuniloru politice, si póte se devina caus'a, ca viét'a unguresca de statu în acelu timentu se nu ajunga nici odata la unu stadiu de reformare secura si de desvoltare linisita. Din partea natiunei nostre calei unei atari regulari nu se va pune pedeca. Despre natiunea sasésca credemu cumca ei nu i-ar fi la placere ca, în senulu seu propriu, se-i véda si mai departe nemultamiti pre concetatiunii sei romani. Pentru ca nu sufere indoiéla cumca pretensiunile romaniloru au temeiu, precum se va vedé mai la vale. În contr'a acestor'a s'ar poté replicã cu faptele complinite prin legi constitutionalu si prin ordinaritiuni unilateralminte guverniali ce existu. Insa o legelatiune — dupa parerea nostra — nu poté urmã principiulu de guvernare alu lui Machiavell: „Majus malum eveniat“ — nici celuia laltu principiu, contrariu binelui publicu care dice „uti possidetis,“ — nu-i póte sacrificã liniscea si sentiulu de dreptu alu privatiloru, precum nici conditiunile cele mai vitali ale consolidarii interne de statu, ci fatia cu o cestiune fia cátu de delicata cauta se remana la nivelulu misiunei sale; altmintre ar infacisiã unu sintonu de astu-feliu de slabitiune, a careia danna morala ar fi neprecalculabila. Nu trebe se considere: cum e starea actuala, ci aceea: cum s'a nascutu acesta stare? si: ore contiene ea o dreptate interna? Reuniunea nostra reconósce de demandativu de obligatorie numai acele fapte, ce le-au infintiatu faptorii constitutionalu ai legelatiunei întru întielesulu constitutiunei, séu acele fapte ale guvernulu cari nu-su contrarie constitutiunei si au produsu indestulirea respectiveloru. Representantii concetatiuniloru romani de pre fundulu regescu, interesati de a dreptulu la ocaziunea numiteloru regulari urbariali, n'au luat parte la mé'sa verde de consultatiune unde se decideau causele loru, de cátu numai în 1848 si de la 1850 în cóci. Representantii unguresci întrebuintiau atentiune deosebbita spre causele loru proprie, si dóra ca nestudiandu mai în adinsu relatiunile de pre fundulu regescu, n'au întielesu marea importantia a despusetiunei ce s'a facutu. Din contra natiunea sasésca, ea si-cunósce interesele din temeiu, pe tote terenele, si le aperã prin o rara concentrare de poteri; ea la tote ocaziunile a eserciatu pururia influentia mare, dar mai ver'osulu pre timpulu candu éra guvernatorulu baronulu Bruckenthal; incependu de la oficiolatele centralu de administratiune pana susu la cabinetulu secretu alu principelnu; sasiloru prin istetia succedea a-si validitã intentiunea chiar si în legelatiune.

Ordinaritiunile emise si legile aduse demustra apriatu, cumca interesele sasesci pretotindenia au fostu aperate cu multa grige. Acest'a si fapta ca romanii au tanguri seculari, este de ajunsu pentru ca se precumpenesca facia de declaratiunea simpla si resoluta a natiunei sasesci, carea dice, cumca cestiunea de care ni e vorb'a nu se póte apelã mai multu pentru ca e decisa prin ordinaritiuni, judecati si legi de mai nainte.

Caus'a urbarialitati secesci anca a fostu decisa, insa întieptiunea legelatiunei a vedutu scaderi în acesta decisiune si a desbatut'o de nou, a otarit'o de nou si anca spre multamirea celoru interesati.

Desbateru de nou a causai urbarialitatiloru de pre fundulu regescu o pretinde indestulirea aloru mii de cetatieni romani ce locuescu acolo, si o pretinde asisderia din mii de cau se. Reuniunea nostra crede ca-si implinesce o detorintia cetatienesca desvoltandu aceste naltulu ministeriu de justitia pre bazea datelor cu deplina autenticitate, date de ale administratiunei publice, date istorice, diplomatice si legali.

(Va urmã.)

De sub Fagulu popii în 31. dec. 1870.

(Urmarele triste ale împarecheriloru personale din partid'a nationala aradana) din di în di se sentu mai multu în comitatulu întregu, cáci partid'a deakista din comitatu, observandu sfasierea si slabitiunea partidei nationale romane, fora sfiela frange pactulu, ce am fostu incheiatu si ne despóia de drepturile politice, si dispune de averea nostra materiala în interesulu magiaru. Ca se retacu cele manunte, me voiu nisui numai cele mai momentóse a le insirá.

În întielesulu pactulu din 1867 între deakistii magiari si partid'a nationala romana, s'a adoptatu de principiu ca dirigatoriul tractu-ali se se ié din ambele nationalitati, care principiu desi nu s'a timentu tocmai strinsu, totusi s'a timentu si în mai multe tracturi a comitatulu s'a esecutatu; astadi de se deschide undeva vre-o vacantia, de o suta de ori se compéta ea nationalitati romane, nesmintitu se va implé cu unu magiaru. Astfeliu s'a intemplatu cu postululu de jurasore în tractulu romanescu din Radna, unde dupa ce fu destituitu jurasorulu Georgiu Papu, se inlocui prin unu magiaru cu numele Németh, carele si elu abusandu de oficiu, asemenea fu lipsitu si se aléa altulu ér de nationalitate magiara; acuma reposandu judele aceluasi tractu Radna, romanu de nationalitate, magiarii, în locu se reparodie nedreptatea ce ni facura, ei o mai ingrosiara, alegendu si aci magiaru, pre Balász Mathé, carele nu scie nici vóbi nici scrie romanesc. Prin urmare, noi

romanii aradani am ajunsu in dog'a fratiloru din Bihoru! Poporul nostru se nu se p^ota intielege cu judecatoriulu si ocaruitorulu seu, de c^utu prin *talmaci*! Acest'a e liberalismulu, astfelu e dreptatea magiara!! Dapoi ce se mai vedi, s'au aflatu si dintre diregatorii romani cari votara pentru magiariulu Balasz, contra romanulu Stefanu Novaen, uitandu-si, vai de ei, c^u densii cu voturi romane s'au alesu de diregatorii comitateusi, si c^u — *hodie mihi, cras tibi!*

Neavendu comitatulu nostru localitate pentru tribunalu si archivulu actelor, la o decisiune a comitetulu comitatensu, pe calea repartitiunei s'au incasatu de la comune apr^ope 80,000 fl. v. a. de sine intielegendu se, c^u sum'a acest'a in mai mare parte de la comunele romane, c^uci domniele cele guresie numai cu c^uteve t^ututie au contribuitu; apoi edificandu-se localitatea, in recunosc^untia ca^ura poporulu romanu s'a sepatu pe frontispitiulu ei inscriptiune numai magiara, *er* intrebanduse ocaruitorulu comitatensu, c^u — de ce nu s'a pusu si inscriptiune romana? — a respunsu, *c^u limb'a statulu e unica cea magiara!!* Ce idee falsa si retacita, ca si candu statulu din a sa magiara punga ar fi claditu acestu edificiu, si ca si candu romanii n'ar locuf pe pamentulu statulu cu limb'a loru romana! Ore cine compune statulu, nu cele sies: natiiu ce locuescu in patria comuna? Si ore interesele acestoru siesse natiiuni, precum, interesele nationale, religionarie, spirituali si materiale, nu sunt interesele patriei seu a statulu?! Ore patriotismulu adevratu nu consiste in spriginirea si inaintarea intereselor acestoru pop^ora in mesura egala?? Insa in dar li vei vorbi magiariloru de aceste adev^uri sante, c^uci nu vreu se auda de ele, nici se le intielega, ametiti fiindu de orgoliulu loru nat^unalu si de supremati'a sustienuta cu fortia. Ce inca se mai vedi! Guvernulu prin legea cea noua voindu a organis^u judetiele, a provocatu universitatea comitatulu a se pronuncia, de voesce a d^u localitatea noua pe s^ema tribunalulu de statu? La acest'a comitetulu comitatensu, — fora a intreb^u comunele contribut^orie, — la edificare, respunse c^u *este gata a da localitatea statulu fora nici o indemnizare*, puru numai din *patriotismulu loru*; si de orece de tribunalulu acesta se va tin^u si orasilu Aradulu nici de la acest'a nu pretinde nici o recompensa. *Éta* vedi asi^u dispunu domni magiari de punga poporulu romanu pentru scopurile lor, ca si candu romanii ar fi selavii lor. Dumelor^u fiindu mari, adeca isteti politici, causele acestea totudeun'a le lasa pe diu'a din urma a adunariloru, candu reprezentantii romani, din caus'a seracii loru indepartandu-se, nu-su de fatia ca se impedece astfelu de dispusetiuni, s^eu — se proteste.

Dar se mergemu mai departe. Domnii nostri magiari infintiandu o casa de pastrare comitatensu cu locuinti'a in Aradu, ca se p^ota c^utu mai mare capitalu coadun^u in trens'a, in congregatiunea din 2 ianuaru 1871. adusera o decisiune, — vedi bine — *er* in siedinti'a ultima, — ca t^ote comunele se fia indetorite pe viitoru diumetate din banii orfanali a-i eloc^u in cas'a de pastrare comitatensu. *Éta* unu nou medilocu de a se inavut^u ei cu banii nostri! c^uci pe candu abi^u unii dintre romani, cu mare greutate vor capet^u vre o sututia pe camota, cu partea cea mai mare a baniloru se vor adap^u magiarii si asecli lor. *Éta* cum ne despo^uara si de uniculu medilocu d'a ne ajutor^u noi insi-ne cu banii nostri! Si cui avemu se le multiamimu t^ote aceste rele si necasuri, dec^utu conducatoriloru nostriu nationali, cari prin atacurile si certele loru personali neintrorupte casuinaru disgustulu si amortirea partidei nationale, prin ce magiarii incuragiandu-se dispunu acuma de noi si de averea n^ostra dupa draga voi'a lor, si noi n'avemu dec^utu a ne supune decretelor lor pseudo-constitutionale. Me i^eu fiorile de m^orte candu cugetu la viitorulu nostru; ce va se se al^ega de noi, deca impregiurările de acuma fatale pentru noi, vor dur^u indelungatu?! Ce va fi de noi, deca inca legea organizarii municipieloru comitatensu si cea a comunelor ce tocmajace pre mes'a legislatiunei, se va pune in vietia, si vor incatusi^u poporulu nostru in ghiarele de feru ale voturilor virile?! Cum vom pot^u se astemper^u noi asprimea legei, si se resistemu cu barbatia romana contra atacuriloru si mai efronte, si mai maestreite? — deca n'avemu partida, n'avemu o falance bine organisata si inchegata, carea se

incre diu'a-n^optea spre a afl^u mesur'le recerute pentru alegerea reprezentantiloru romani in municipiele comitatense si pentru paralisarea vicieniloru contrariloru nostri la organizarea comunelor!

Deci, amati frati romani din comitatulu Aradulu! Or'a a unspradiceea a batutu; se ne gandimu, cum se esimu din omoritoria stare; grabiti a alerg^u la Aradu pe diu'a de 26 ianuaru st. nou, candu si asi^u fiindu balulu toneriloru in folosulu nat^unalu, suntemu pofiti acolo din t^ote parte; se ne adun^umu deci c^utu mai numerosi si se cant^umu ocaziune de a ne intielege, c^u — *ce e de facutu?* C^uci asi^u desolati, parasitu de noi insi-ne, nu mai potemu reman^e. Cine mai p^ote privi cu nepasare si fora se-lu mustru cugetulu romanu, cum o mana de omeni dispune de noi ca de o turma de vite — cum buna ora in locuri strategice pentru caus'a n^ostra ei cu fortia si volnicia si-baga influinti'a lor nemorala si ocupa terenulu; cum d. e. pusera notariu in Chisineu si mai de unadi jude comunalu in Siria; cum ei persecuta cu t^ote medil^ocele pre omenii nostri cei de omenia si spriginescu si redica pre cei afurisiti in sinulu nostru; cu unu cuventu: cum si-punu t^ote silintiele de a ne demoralis^u si sfasi^u, pentru a ne face nepotintiosi de lupta si resistintia.

Deci inca odata strigu si provocu: se ne adun^umu, se ne impreun^umu, se ne apuc^umu de lucru! — *Fabriciu.*

In cottulu Uned^orei, la finea anulu 1870.

(*Sc^olele n^ostre confesionale*) Cestiunea sc^oleloru n^ostre confesionale in cercuri private si oficiose este si a fostu la ordinea dilei; esto neincungiurata lipsa a ne interes^u de acestu cestiune pana va palpai in noi pulsulu de vietia naturala si nationala. Ca se descriu onoratulu publicu in coloru chiare starea sc^oleloru n^ostre din comitatulu Uned^orei, din acestu cottu indesatu de romani, ar treb^u se depingu o ic^ona trista; asi treb^u se descriu nefavorabilu multe pers^one, stimate si considerate de publiculu nostru ca unele cari se interes^u de sc^olele n^ostre, — in realitate insa sunt departe de implinirea misiunei lor, ba unele lucrandu in interesulu lor personalu, si spre pagub'a n^ostra nationala, chiar in fav^ora contrariloru nostri.

Dar nevoindu a le aret^u in publicu, voi descrie in scurte cuvinte, in generalu starea sc^oleloru n^ostre confesionale.

I: Ungaria si Banatu sc^olele n^ostre au fostu organ^usate in unele locuri nainte de 1848, in Trnnia se scie, c^u numai dupa 1848 in c^oce s'au infintiatu sc^olele n^ostre, si asi^u in timpu de 20 de ani s'a creatu ceea ce vedemu astadi.

Inaintarea sc^oleloru n^ostre in primii ani, avemu a o multiamu energiosiloru barbatu, at^utu nationali, cari lucrau in numele biserice, c^utu si amplotiloru politici, cari au implinitu cu acurat^utia ordinat^unele emise in causele scolare. Deca noroculu a favoritu c^ute unu cercu a av^u c^ute unu amplotu romanu, cu adev^urate sentieminte nationale, acolo urnele faptelor binevoit^orie ale acelor'a le mai vedemu si astadi stralucindu. —

De la intrarea in epoch'a constitutionala, s^eu mai bine diu a dualismulu, sc^olele n^ostre inaint^uza inaintarea *racului*. Pentru ce?

Poporulu nostru, fiindu incungiuratu de apostoli mincinosi, cari nu cauta interesulu comunu ci alu lor propriu, este sedusu si sc^olele n^ostre in cottulu Uned^orei nu potu inaint^u. Acest'a se p^ote ved^u si de acolo c^u de la anulu 1861 in c^oce pre putiene sc^ole s'au re licatu de nou, — numerulu acelor'a in^u, cari s'au desfiintiatu din cele ce existau, trece in diecimi. *Éta* in genere starea tractelor singularie:

1. De tractulu *Devei* nu potu dice nici unu bine, c^uci invetiatorii aici sunt *rari* si r eu platiti. In Deva, in capital'a comitatulu, salariulu invetiatoriulu nu e mai mare dec^utu 140 ori 150 fl. pre anu, cu t^ote maruntisurile la olalta. P^ote vietia unu omu cu familia cu at^ut'a? Ce mesuri s'au luat de ca^ura comitetulu parochialu in caus'a acest'a? Acestu comitetu consta din cele mai luminate capete si de la cari asc^upta intregu publiculu romanu din cottu o fapta demna de imitatu. Ce a facutu?? Nimicu! si era nimicu!!

2. In tractele *Hondolului* si *Sacarambulu*, comunele ce si-au avutu sc^olele lor, le au si in presentu; dar pentru putienulu salariu, ce este in acele comune nu potu a se sustien^u invetiatori apti, — si acestu putienulu salariu in-

vetiatoriulu debue se lu sc^ota cu esecutori amblandu de la usia la usia.

3. Cum stau trebile in tractulu *Hatiegului*, — acolo ar debui, ca oficialii romani politici se dee unu raportu specificatu despre starea sc^oleloru, — firesee nu ca amplotii ci en Romani; — ii provocu pe ei, pentru ca cunoscu lucrulu c^uci au staruitu a se redica sc^ole, a se edific^u biserici, si totu ei ni vor pot^u spune si caus'a, din care de odata a stagnatu t^ota activitatea in acestu privintia.

4. Tractulu *DOBRII*, ce serv^u a de modelu, avendu fie care comuna sc^ola s'a propria seu filia -- astadi incepe a d^u iaderetu si de ne se vor lu^u mesuri mai energice din partea autoritatiloru n^ostre scolare ca se se impedece reulu, tractulu acest'a nu se va deoseb^u de tractulu Ilici — despre carele va urm^u mai la vale. —

Despre sc^ola din Dobra si fundatiunea ei tacu toti tacerea pescelu, pare c^u nici nu mai este nime, care se scie ceva despre starea ei, pare c^u a amortitu totu simtiulu nationalu din acelu tractu! mai alesu acum, candu comuna are invetiatoriu dupa dorire, chiar din sinulu seu. —

Despre edificiulu scolaru, scimu at^ut'a, c^u are d^oua incaperi pentru 3 clase. Suntemu curiosi a sc^u, cum propunu invetiatorii lectiunene, — aici se p^ote bine aplic^u 3 bani in d^oua punji. — Cine se interes^u de acestu acadie mentu?! Atragemu atentiunea celoru competentu a supr'a acestei sc^ole. —

5. Tractulu *Ilici*, e d^ora celu mai nefericitu in asta privintia. Acolo preotii in unele comune au inceputu a semen^u neghin'a neintielegerii si a vietiiu cu invetiatorii in cea mai mare discordia. Ei se silesu din t^ote poterle a se delatur^u invetiatorii, ca se ocupe ei insisi postulu lor, seu ca se fia inlocuitu cu alti invetiatorii, aplecati de a-si impart^u miserabilulu salariu cu preotiiu in d^oua; astfelu miciorarea platiloru invetiatoresei, sc^oterea din postu a invetiatoriloru seu stramutarile erau at^utu de tare la ordinea dilei, in^u at^utu comunitatile alegeau invetiatori in fiecare anu, de odata cu jitarii si alti servitori comunali; in unele comune tragea preotulu salariulu invetiatoresci, tiena c^ute unu slugulitia, pre care-lu tramites in sc^ola cu copiii; in unele comune nu era de locu invetiatoriu; — si nici chiar in opidulu Ilici nu este invetiatoriu, carele se fia de 3, 4, ori de 2 ani acolo. Acestu tractu mare, fiindu impartitu in d^oue cercuri politice, intr'unu cercu e amplotiatu politicu unu romanu, carele a staruitu a se edific^u biserici si sc^ole. Luptele acestuia pana la redicarea acelor'a, este o istoria, — si candu le istorisese singuru, spunendu c^u tocmai cei ce ar fi debutu se aiba mai mare interesu de sc^ola si biserica, nici c^u li pas^u de nimicu, — te prinde mirarea. In cela laltu cercu e amplotiatu unu magiaru seu germanu. Acestu politicu se interes^u de ruinarea sc^oleloru n^ostre confesionale, lucra de dragulu voiei lui cu unu notariu romanu a sterp^u sc^olele n^ostre confesionale t^ote, c^ute existu — de aceea pana acum nici intr'o comuna nu s'a inceputu sc^ola — si ale preface in scoli comunale. Domniile loru ordina judiloru se nu plat^uca salariile invetiatoriloru, nici se tiena sc^ola, pana nu va organis^u cerculu cu scoli comunale. De unde acestu potere? Cu de a buna s^ema de acolo, c^uci vede, c^u cu scoli confesionale si cu inspectiunea de acum poporulu nu are nici unu folosu, si din acest'a i s'a datu ocaziune bine venita a pescu^u dupa placu, recomandandu-se autoritatiloru, cari remuner^uza asemene fapte.

Am diu c^u nu descriu pers^one, c^uci nu voiescu a face causa personala. Me temu in^u, c^u si prin acestu ic^ona despre sc^olele din Uned^ora multi se vor indign^u. Dar ce se faci? Candu vedi, c^u te captusiescu altii, esti fortiatu a reclam^u in publicu dupa ajutoriu si dupa ajutoriu c^utu mai curendu, ca se nu fi suprinsu cu amplotii ca cei din tractulu Ilici, c^uci atunci va fi pre tardiu. Astfelu stau sc^olele n^ostre confesionale in cottulu Uned^orei, in acestu cottu, unde se falescu romanii cu 180.000 de suflete; dar nimen^uca nu se pre ind^uma a spune publiculu c^u avemu at^utea scoli, at^uti invetiatori, seu c^u de la anulu 1861 s'ar fi inmultitu sc^olele. D^uca se va afl^u cineva a demustr^u, c^u aceste sire nu-su adev^urate, atunci asi fi silitu a replic^u specificandu fiecare comuna ori tractu dimpreuna cu intemparile triste pentru noi, si pagubit^orie pentru poporu.

Cei ce sunt in placut'a pozit^une de a fi

conducatorii sc^oleloru n^ostre confesionale, se caute mai curendu a insuflet^u pro crestiniu nostriu pentru sc^ole confesionale, a nu se las^u sedusi de straini, ce cauta ruinarea n^ostra, c^uci pe conducatori va cad^u rusinea c^u au lasatu se intre lupii in turm'a lor. Inspectorii guvernului ambla prin sate. Unde sunt ai nostri diecesani si chiar metropolitani? Pana acestia nu vor plec^u din satu in satu se dee facia cu poporulu, nu facemu nici o treba. Ing.igiti deci de omeni, cari se caute de sc^ole!

Concursu

Pentru ocuparea postulu invetiatoresci la sc^ola confes. gr. or. rom. din comun'a *Jersigu*, cottulu Carasiului, pptulu *Jebelulu*, se scrie concursu pana in ultima Ianuaru 1871 v. — Emolumintele: in bani 60 fl. v. a., 10 meti grau, 10 meti cucurudiu, 50 lb. clisa, 50 lb. sare, 11 lb. lumini, 8 orgii de lemne, pentru incalditulu sc^olei 15 fl., 2 jugere de pamentu, cortelu liberu cu 1/2 jugeru de gradina. — Doritorii de a ocup^u postulu acest'a, sunt avisati a-si tramite recursele instruate in sensulu Statutulu org. si adresate Comitetulu parochialu ca^ura Oficiulu protopresviteralu in Buziasiu.

In contielegere cu Comit. parochialu.

Ales. *Joannovicu*, m. p. ppteru.

Concursu

In comuna *Usdinu* regimt. germ. banat. de granitia, protopresviteratu *Panciovei*, se postesce unu capelanu, pe langa atrei'a parte din totu venitulu parochialu.

Doritorii de a acup^u acestu postu sunt avisati a-si tramite recursele lor instruate conformu Statutulu organicu, pana in 24 Ianuaru v. a. c. ca^ura Dlu protopresb. *Simeonu Dimitroviciu* in *Panciova*.

Comitetulu parochialu.

In contielegere cu D. protopresbiteru tractualu.

Concursu

Pentru implinirea postulu de adjunctu invetiatoresci din comun'a *Agadicu*, protopresbiteratu *Oravitii*, comitatulu Carasiului, impreunatu cu urmat^oriele emolamente: 47 fl. 25 cr. v. a.; diumetate magia de lardu; 25 lb. de sare; 12 1/2 lb. de lumini; 7 1/2 meti de grau; 7 1/2 meti de cucurudiu; 1 jugeru si 100 pi stangeni de pamentu, cortelu liberu si 6 orgii de lemne. Doritorii de a ocup^u acestu postu se si tramita recursele lor instruite in sensulu statutulu organicu pana in 17 ianuaru 1871 st. v. ca^ura rss. dnu protopopu *Jacobi Popovicu* in *Oravitia*.

Agadicu, 3 ian. 1871.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea mea:

Jacobi Popovicu m. p. protopresbiteru.

2-3

Concursu

Pentru implinirea postulu de adjunctu invetiatoresci in Comuna *Maidanu*, protopresbiteratu *Oravitii*, comitatulu Carasiului, cu care e impreunatu unu Saliu anulu de 42 fl. v. a. in bani gata, 1/2 maja de lardu, 1/2 maja de sare, 11 1/2 lb. de lumini, 15 meti de cucurudiu, 2 orgii de lemne, 1 jugeru si 200 stangeni de pamentu si cortelu liberu. Doritorii de a dobend^u acestu postu se-si tramita. Recursele lor instruite in sensulu statutulu org. pana in 15 Ianuaru a. c. st. v. ca^ura rss. d protopopu *Jacobi Popovitu* in *Oravitia*. *Maidanu*, 30 dec. v. 1870.

Comitetulu parochialu.

Cu scirea mea: *Jac. Popovicu*, m. p.

protopresbiteru.

3-3

Concursu.

Statiunea invetiat^orescu din *Barra* (comitatulu Carasiu, protopresviteratu *Lipovei*), cu l^efa anuala 105 fl. v. a. 20 de meti de cucurudiu, 20 de meti de grau, 100 lb. de lardu (clisa), 100 lb. de sare, 15 lb. de lumini, 10 stangeni de lemne, 3 jugere de pamentu si cortelu liberu, — prin repausarea invetiatoriulu de pana aci devenindu vacanta, doritorii de a o dobend^u sunt avisati, Recursele instruate in sensulu statutulu organicu si adresate comitetulu parochialu, se le ast^una pana in 14 fauru 1871 calendaru vechiu Dlu protopresbiteru *Joane Tieranu*, in *Lipova*. *Barra*, in 28 dec. v. 1870.

3-3

Comitetulu parochialu.

O depesia tocmai sosita din *Bordeav* anuncia despre o erumpere mar victorioasa la *Paris* alalta ieri manda lui *Vinov*

abesiu.